

general features of material and non-material components of motivation and emphasizes that use of non-material motivation methods requires careful substantiation of entire motivation system at the institute. Particular attention is paid to the need to balance main motives of managers and subordinates for continuous development of employees and institutions at the same time. An effective motivational mechanism is considered which allows taking into account all the specifics of a particular forensic science institute and has motivation methods that are most useful for this institution and provide motivation for each employee.

Keywords: staff, motivation, stimulation, forensic science institute, needs, inducement, institute sustainable development.

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.24>

УДК 343.98

І. В. Пиріг, професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

E-mail: piga@ua.fm,

І. Р. Шинкаренко, завідувач сектору Харківського НДІСЕ, кандидат юридичних наук, професор

E-mail: sir2009@ukr.net

ПРИНЦИПИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

(оглядова стаття)

На основі аналізу думок науковців сформульовано принципи судової експертології як самостійної науки, що є основою судово-експертної діяльності. Виокремлено принципи судово-експертної діяльності, визначено їх співвідношення з принципами науки. Розкрито зміст кожного з принципів і надано власне розуміння доцільності їх застосування.

Ключові слова: судова експертологія, судово-експертна діяльність, принципи, об'єктивність, детермінізм, законність, незалежність.

Відомо, що «принцип» (*principium*) у перекладі з латинської мови означає «основа, першоджерело». Під принципом розуміють керівні положення, основні правила будь-якої діяльності, вихідні положення науки¹. За іншим тлумаченням, принцип – 1) першопочаток, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки; 2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, різноманітних сферах діяльності². З означеного випливає, що принципи можуть відноситись: до науки як певної системи знань; практичної діяльності людини або до її внутрішніх, особистісних характеристик.

¹ Академічний тлумачний словник української мови. URL: [http://sum.in.ua/...](http://sum.in.ua/)

² Філософський енциклопедичний словник / Нац. акад. наук України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; під ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. С. 519.

Принципи судової експертизи розглядали в різні часи провідні українські науковці та вчені ближнього зарубіжжя: Т. В. Авер'янова, І. А. Алієв, Л. Ю. Ароцкер, Р. С. Белкін, А. І. Вінберг, В. Г. Гончаренко, Ф. М. Джавадов, А. В. Дулов, О. О. Ейсман, В. А. Журавель, О. М. Зінін, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, Н. П. Майліс, Г. М. Надгорний, Ю. К. Орлов, О. Р. Россинська, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, Е. Б. Сімакова-Єфремян, Г. М. Соколовський, І. Я. Фрідман, В. Ю. Шепітько, О. Р. Шляхов, М. Г. Щербаковський та ін. Але, незважаючи на достатню кількість наукових публікацій з цієї проблематики, окремі положення щодо принципів судової експертизи залишаються дискусійними та потребують подальшого розроблення.

Як зазначалось, із філософського розуміння «принципів» потрібно розрізнити принципи науки та практичної діяльності людини. Експертна діяльність становить собою специфічний вид людської діяльності, що полягає в проведенні дослідження експертом матеріальних об'єктів, процесів і явищ з метою надання науково обґрунтованих висновків. Науковою основою експертної діяльності є судова експертологія, яка визначається як система знань про закономірності проведення судових експертиз і заснованих на них засобах і методах дослідження різного роду матеріальних об'єктів, процесів або явищ¹. Розглянемо детальніше систему принципів судової експертології та судово-експертної діяльності.

Одним із перших спробував визначити принципи судової експертизи А. В. Дулов. Засновуючись на принципах кримінального процесу, він виокремив такі: 1) дослідження судовим експертом при проведенні експертизи тільки матеріалів, закріплених процесуально в кримінальній справі; 2) проведення експертизи на первинних доказах; 3) проведення всіх необхідних досліджень у процесі експертизи самим експертом; 4) повне та ясне фіксування в акті експерта й у додатках до нього всього ходу дослідження, прийомів, методів, аналізу і синтезу тих матеріалів справи, на підставі яких ним надається висновок². Аналізуючи визначені принципи, можна зазначити, що перші два належать до організації проведення експертизи, яка покладається на органи досудового розслідування чи суду. Експерт досліджує лише ті об'єкти, що надані слідчим для проведення експертизи. З'ясування питань, чи закріплені вони процесуально у справі, або є первинними чи похідними доказами, не належить до його компетенції. Останні два принципи, на нашу думку, скоріше є обов'язками експерта та сприймаються як зрозумілі речі.

Розглядаючи принципи науки про судову експертизу, ми дотримуємося твердження Р. С. Белкіна, висловленого ним стосовно принципів криміналістичної науки. Під ними треба розуміти ті вихідні положення, що визначають гносеологічну спрямованість криміналістичних наукових досліджень,

¹ *Пиріг І. В.* Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетров. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2015. С. 126.

² *Дулов А. В.* Вопросы теории судебной экспертизы в советском уголовном процессе. Минск : Изд-во Белгосуниверситета, 1959. С. 30–54.

розглядаючи при цьому останні як один із різновидів єдиного за своєю гносеологічною сутністю процесу наукового пізнання об'єктивного світу. Таке розуміння принципів криміналістики дозволяє зробити висновок про те, що в зазначеному розумінні немає й не може бути ніяких специфічних принципів певної галузі знань, а є застосування загальних принципів науки до пізнання специфічного предмета криміналістики¹. Відповідно до цього твердження можна зазначити, що принципи судової експертології не відрізняються від принципів криміналістики як базової науки та загальних принципів гносеології. Під принципом у теорії пізнання розуміють основний початок, вихідний пункт якої-небудь концепції, те, що лежить в основі окремої сукупності знань². Таких принципів наукового пізнання Р. С. Белкін виділяє три: об'єктивності, історизму, системності. Е. Б. Сімакова-Єфремян³ підтримує означену думку Р. С. Белкіна. Т. В. Авер'янова виокремлює чотири принципи: детермінізму (причинності, історизму), об'єктивності, системності, наукової обґрунтованості⁴. Ми також дотримуємося зазначеної позиції, за виключенням останнього принципу, який, на нашу думку, виник у зв'язку з позицією авторки щодо ототожнення судової експертології та судово-експертної діяльності. Принцип наукової обґрунтованості щодо судово-експертної діяльності цілком припустимий, але цей принцип стосовно науки судової експертології виглядає тавтологічно.

Принцип детермінізму полягає в розгляді предмета судової експертології з точки зору діалектичних закономірностей взаємозв'язку та взаємообумовленості процесів, що виникають при проведенні експертного дослідження. Під час дослідження експерт пізнає певні матеріальні об'єкти, що існують незалежно від його свідомості. При цьому потрібно виходити із властивостей самого об'єкта, а не думки експерта про нього, тобто не об'єкт має підпорядковуватися мисленню, а навпаки. Усі об'єкти повинні розглядатись у взаємозв'язку окремих їх властивостей. Кожний предмет являє собою визначену єдність органічно пов'язаних між собою сторін. Разом із тим він знаходиться в різних зв'язках і відношеннях із безмежною кількістю інших предметів і процесів. Ці зв'язки та відносини визначають і одночасно розкривають природу того чи іншого об'єкта, процесу чи явища. Тому, щоб пізнати сутність тієї чи іншої речі, потрібно розглянути сукупність її сторін окремо та у взаємозв'язку. При проведенні будь-якої експертизи для вирішення ідентифікаційних завдань потрібно визначити комплекс ознак об'єкта, що співпадають чи різняться з наданими зразками та на основі їх всебічного аналізу дійти певних висновків і визначити закономірності, що простежуються при дослідженні цього об'єкта.

¹ Белкін Р. С. Курс криміналістики : учеб. пособие для вузов. 3-е изд., дополненное. Москва : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2001. С. 166, 167.

² Андреев И. Д. Теория как форма организации научного знания. Москва, 1979. С. 10.

³ Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. С. 85.

⁴ Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза: курс общей теории. Москва : Норма, 2007. С. 160.

Принцип детермінізму охоплює принцип історизму, зазначений Р. С. Белкінім. Предмет пізнання потрібно розглядати під кутом зору його виникнення, розвитку та зникнення, тобто в постійному розвитку й русі. Ця вимога виходить із визнання всезагальності руху та невідривного його зв'язку з матерією. Будь-який об'єкт розвивається в русі, що відображає його сутність, і для пізнання цього об'єкта необхідно розглядати його в русі, простежити виникнення й розвиток, перехід з однієї стадії розвитку в другу. Будь-яка експертна методика не виникає випадково, вона ґрунтується на попередніх дослідженнях, доповнюючи та розвиваючи їх. З удосконаленням експертних засобів і методів певні методики зникають, слугуючи базою для утворення нових. Так, зникли методики дослідження об'єктів фотографічними методами, заснованими на використанні аналогових фотоапаратів і фотоматеріалів, однак виникли на цьому підґрунті методики дослідження об'єктів із використанням цифрової техніки (наприклад, метод кольороподілення).

Принцип об'єктивності полягає у встановленні закономірностей судової експертології виключно на підставі дослідження об'єктів із використанням спеціальних знань, незалежно від соціальних, політичних та інших процесів, що відбуваються в суспільстві. Безумовно, розвиток суспільства тим чи іншим чином впливає на розвиток будь-якої науки. У першу чергу, це матеріальне забезпечення країни та бажання політиків сприяти утворенню й розвитку науково-дослідних установ і організацій. Але це не означає створення науки для забезпечення потреб тих, хто виділяє на це фінансові ресурси. Судова експертологія – наука, створена для забезпечення правосуддя, тому принцип об'єктивності є досить важливим у сучасних умовах реформування судочинства.

Системність судової експертології, як і будь-якої іншої науки, полягає у розгляді окремих її складових як єдиного цілого, систему знань. Як правильно зазначає Т. В. Авер'янова, специфіка принципу системності для судової експертизи напряму пов'язана з її синтетичною природою: поряд із системним підходом до знань кожної «материнської» науки, судова експертиза розглядає інтегровані нею знання як єдине ціле, як систему, як сукупність взаємопов'язаних, взаємозумовлених частин цілого¹. Принцип системності пов'язаний із принципом детермінізму. Окремі частини системи судової експертології взаємопов'язані між собою. Існування й виникнення нових теорій або розділів взаємозумовлене. Завдяки дотриманню принципу системності можливе планування розвитку науки, передбачення виникнення нових методів і методик дослідження об'єктів.

Як зазначалося раніше, потрібно розділяти принципи науки – судової експертології та принципи експертної діяльності. На законодавчому рівні принципи судово-експертної діяльності зазначені в ст. 3 Закону України «Про судову експертизу»: «Судово-експертна діяльність здійснюється на

---

¹ Авер'янова Т. В. Знач. твір. С. 161.

принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження»¹. Розглянемо ці принципи детальніше.

Законність є основним принципом будь-якої галузі права. У сучасному розумінні законність – це режим громадського життя, метод державного управління, що полягає в організації суспільних відносин шляхом видання й неухильного здійснення законів та інших правових актів. Законність – загальний принцип організації сучасної демократичної держави, забезпечення прав особи, підтримання правопорядку в країні².

Стосовно експертної діяльності є різні трактування цього принципу. У коментарі до ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» В. Г. Гончаренко зазначає: «Принцип законності означає, що будь-які дослідження, засновані на використанні спеціальних знань судового експерта, навіть коли вони спираються на сучасні досягнення науки і техніки, не мають доказового значення, якщо порушені процесуальні приписи призначення чи проведення судової експертизи»³. Далі автор також наголошує на додержанні законів при використанні висновків судових експертів. Діяльність із призначення експертизи та використання її висновків є слідчою діяльністю, у якій також потрібно дотримуватися принципу законності. Із твердженням, що стосується дотримання закону під час проведення експертизи, ми, безумовно, згодні.

Принцип законності в судово-експертній діяльності, на думку Н. І. Клименко, має декілька аспектів. Це забезпечення та захист прав і свобод громадян під час здійснення державної судово-експертної діяльності як з боку самих судово-експертних закладів, так і посадових осіб – судових експертів, які працюють у цих закладах. В організаційному плані режим законності означає сувору регламентацію діяльності судово-експертних закладів⁴. На нашу думку, це не зовсім точно. Діяльність самих експертних закладів, у тому числі організаційна, досить різнопланова, і окремі її напрями взагалі не можуть порушувати права та свободи людини (наприклад, складання фінансової звітності). Відповідність закону діяльності посадових осіб, які працюють у цих закладах, – твердження цілком справедливе. На нашу думку, принцип законності полягає в тому, що посадові особи, які є суб'єктами судово-експертної діяльності, зобов'язані виконувати вимоги законодавства відповідно до їх змісту.

Принцип незалежності експерта слід розуміти як відсутність утручання в його діяльність будь-яких інших осіб. Під час своєї діяльності експерт безпосередньо знаходиться в правовідносинах із керівництвом експертного

¹ Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. Відом. Верхов. Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

² Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій : навч. посіб. Київ : Видав. Дім «Ін Юре», 2007. С. 69.

³ Експертизи у судовій практиці / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. Київ : Юрінком Інтер, 2004. С. 8.

⁴ Клименко Н. І. Знач. твір. С. 70.

закладу та органами, що призначають експертизу або залучають експертів до інших заходів у межах своєї компетенції. У науково-практичному коментарі до Закону України «Про судову експертизу» В. Г. Гончаренко слушно зазначив, що незалежність судового експерта гарантується самим існуванням судово-експертних установ, які не входять до сфери управління міністерств і відомств, що спрямовують та забезпечують оперативно-розшукову діяльність і функції досудового розслідування¹. У випадках недовіри до висновків експертизи, наданих експертом, який працює в установі, що належить до певного міністерства, сторони судового процесу (обвинувачення або захист) мають право призначити повторну експертизу експертній установі іншого міністерства, що також є гарантією незалежності судового експерта та правильності його висновку. У цьому самому коментарі В. Г. Гончаренко зазначає, що при такому тлумаченні коментованого факту необхідні більш чіткі додаткові застереження, що гарантували б як формальну (процесуальну), так і фактичну незалежність судових експертів «силових» відомств.

На нашу думку, стосовно Експертної служби МВС України такі застереження існують і чітко прописані у відомчих нормативних актах. Реформування МВС України, що почалося у 2015 р., поряд зі змінами законодавства докорінним чином змінило структуру та порядок роботи багатьох його підрозділів і служб. Суттєвої перебудови зазнала й Експертна служба МВС України. Наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343 було затверджено Положення про Експертну службу МВС України, відповідно до якого її структурними підрозділами є Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр (ДНДЕКЦ) і територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (НДЕКЦ), що не входять до Національної поліції, у складі якої є органи досудового розслідування. Основними завданнями Експертної служби (п. 3 Наказу) є здійснення судово-експертної діяльності, тобто проведення експертиз. Отже, відбулося реформування експертних підрозділів органів внутрішніх справ, що остаточно розподілило функції техніко-криміналістичного та судово-експертного забезпечення розслідування, яке сприяло дотриманню принципу незалежності судової експертизи від органів досудового розслідування.

Наступним принципом експертної діяльності визначають об'єктивність. Це поняття філософське, що означає характеристику предмета, зміст знання чи спосіб існування дійсності, яка полягає в їх незалежності від свідомості суб'єкта пізнання. Об'єктивність стосовно характеристики людської діяльності можна визначити як здатність суб'єкта дати відповіді на питання незалежно від особистих уподобань, прихильностей чи вигоди. Саме поняття «об'єктивність» включає в себе поняття «незалежність». Не можна сприймати дійсність або проводити дослідження об'єктивно, якщо людина психологічно, морально, матеріально чи якимось іншим чином від кого-небудь залежить. Тобто незалежність і об'єктивність можна розцінювати як причину й наслідок. Незалежність судового експерта сприяє об'єктивності проведених ним досліджень та наданих висновків, і навпаки.

¹ Експертизи у судовій практиці. С. 12.

Деякі науковці вкладають у розглядуваний принцип свій зміст. Так, М. Г. Щербаковський під об'єктивністю розуміє, по-перше, що об'єкти вивчаються та описуються в тому вигляді, у якому надійшли експерту, по-друге, установлені експертом ознаки, обставини, викладені письмово у висновку, реально відображають властивості досліджуваних об'єктів¹. Об'єктивність експертного дослідження, на думку В. Г. Гончаренка, полягає в тому, що експерт при проведенні дослідження не пов'язаний із версією сторони, що призначила експертизу. Він установлює за допомогою спеціальних знань усі обставини справи в межах інформації, яку містять досліджувані ним об'єкти². Із наведеними тезами, що не суперечать одна одній і характеризують різні аспекти принципу об'єктивності, ми погоджуємося.

Аналізуючи зміст принципів незалежності та об'єктивності, виникає питання щодо доцільності їх виокремлення. Об'єктивність стосовно експертної діяльності сприймається скоріше не як принцип, а як риса характеру експерта або складова його компетентності – здатність вирішувати питання, що належать до його компетенції, користуючись виключно своїми спеціальними знаннями незалежно від власних поглядів або нахилів. На нашу думку, відокремлення принципу об'єктивності в експертній діяльності є зайвим.

Наступний принцип, зазначений в Законі України «Про судову експертизу», – це повнота дослідження, який науковці пов'язують із необхідністю вирішення питань, поставлених експерту та дослідженням усіх об'єктів, поданих на експертизу, в повному обсязі з використанням усіх можливих існуючих, рекомендованих для практичного застосування методик експертного дослідження³. Надати відповіді на поставлені питання та описати проведені дослідження є обов'язком експерта, про який зазначено в законодавчих актах і конкретизовано в методиках дослідження. По іншому жоден судовий експерт діяти не може. Також не обов'язково, на нашу думку, використання всіх можливих методик дослідження, якщо деякі з них приводять до потрібних результатів. Наприклад, якщо для виявлення слідів пальців рук достатньо обробити предмет дрібнодисперсними порошками, не обов'язково використовувати, скажімо, нінгідриновий метод. Стосовно повноти опису всіх методів дослідження в повному обсязі, у науковців також виникають дискусії. Певна група науковців висловлює думку щодо можливості скороченого висновку експерта. Принципи, як зазначалося раніше, є вихідними положеннями, на яких базується певна діяльність. Спірні положення, а також окремі обов'язки суб'єктів діяльності, на нашу думку, не потрібно визначати за принципами.

Значна кількість науковців визначають більшу кількість принципів, ніж показано в Законі. Виділяючи в окрему групу «процесуальні» принципи,

¹ Щербаковський М. Г. Судебные экспертизы : учеб.-теорет. пособие. Харьков : Эспада, 2005. С. 32.

² Экспертизы у судовій практиці. С. 9.

³ Клименко Н. І. Зазнач. твір. С. 70, 71.

В. М. Галкін називає такі: законності, повноти експертного дослідження, об'єктивності дослідження, загальнодоступності результатів експертизи, пов'язаності експерта наданими матеріалами справи, активності експерта, виокремлення експертних функцій від інших процесуальних функцій; процесуальної самостійності експерта; особистої відповідальності експерта за проведення експертизи¹. Приблизно такий самий перелік принципів наводить О. О. Зайцева².

Більшість із зазначених положень не можна назвати принципами експертної діяльності. У них відображено здебільшого основи процесуального права (процесуальна незалежність і самостійність експерта, відмежування експертних функцій від функцій інших учасників процесу, персональна відповідальність експерта за наданий висновок) або особисті якості експерта (активність). Такий принцип, як загальнодоступність результатів експертизи, на наш погляд, узагалі неправильно сформульовано. Висновок експерта приєднується до матеріалів кримінального провадження, які не завжди й не для всіх можуть бути доступні – у прямому розумінні слова «загальнодоступність». Розглядаючи це положення з боку доступності та простоти викладеного у висновку матеріалу для ознайомлення сторонами процесу, треба відмітити, що іноді це неможливо зробити з боку експерта у зв'язку зі складністю проведених досліджень. Сучасні експертні методики й технічні засоби, що використовуються при дослідженнях, іноді досить складні та їх неможливо описати загальнодоступною мовою.

До принципів законності, незалежності, всебічності й повноти дослідження Н. І. Клименко додає цілеспрямованість, плановість, систематичність³. Останні принципи дійсно повинні мати місце. Але це скоріше не принципи, а характеристики експертної діяльності. До того ж вони мають широке значення та притаманні не тільки експертній, а й будь-якому виду практичної діяльності.

Поряд із зазначеними, як принципи судово-експертної діяльності М. Г. Щербаковський визначає компетентність експерта; можливість перевірки висновків експерта слідчим чи обізнаною особою; взаємодію слідчого, керівника експертного закладу, експерта, членів комісії експертів; дотримання безпеки та прав особи при проведенні експертного дослідження⁴. Зазначені положення також не можна назвати принципами всієї експертної діяльності. Це характеристики окремих її моментів. Компетентність є необхідною умовою залучення експерта та характеризує його обізнаність і професіоналізм. Взаємодія – проста узгодженість дій учасників процесу. Вона може бути гірше, або краще, але без неї не буде самого процесу. До речі, взаємодія учасників процесу, у свою чергу, будується на певних принципах.

¹ Галкин В. М. О принципах судебной экспертизы по уголовным делам. *Сб. науч. тр. ЦНИИСЭ*. Москва, 1970. Вып. 2. С. 77–78.

² Зайцева Е. А. Правовой институт судебной экспертизы в современных условиях. Волгоград : Изд-во Волгоград. гос. ун-та, 2003. С. 15–19.

³ Клименко Н. І. Знач. твір. С. 69–71.

⁴ Щербаковский М. Г. Знач. твір. С. 31, 32.

Проаналізувавши принципи судово-експертної діяльності, зазначені в Законі України «Про судову експертизу», та думки науковців, можна зробити висновок, що найбільш суттєвими з них є законність і незалежність. Ми погоджуємось з думкою В. Т. Маляренка, який стосовно принципів кримінального судочинства зазначив, що «чим більше принципів, то менше їх значення, бо більше їх розмитість»¹. Виникає також питання щодо доцільності закріплення принципів експертної діяльності в законодавчих актах. Ми погоджуємось з думкою Л. М. Лобойка, що питання визначення поняття засад (принципів) кримінального судочинства та їх системи повинно лежати в площині наукової діяльності. Для кримінально-процесуального законодавства важливо, щоб права й свободи людини, визначені Конституцією України та міжнародно-правовими актами, могли бути реалізовані в царині судочинства. А для цього важливо правильно із урахуванням положень Конституції України виписати процедурні норми². На нашу думку, ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» слід переглянути. Принцип законності закладено в Конституції України, процедурні норми експертної діяльності викладено в багатьох кодексах і законах України, у тому числі ст. 2 цього Закону. Гарантії незалежності судового експерта чітко виписано в ст. 4 Закону.

ПРИНЦИПЫ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

Пирог И. В., Шинкаренко И. Р.

Анализ мнений ученых позволил сформулировать принципы судебной экспертологии как самостоятельной науки, которая является основой судебно-экспертной деятельности. Выделены принципы судебно-экспертной деятельности, определено их соотношение с принципами науки. Раскрыто содержание каждого из принципов и представлено собственное понимание целесообразности их применения. Основными принципами судебной экспертологии являются детерминизм, объективность и системность. Принцип детерминизма, который охватывает принцип историзма, состоит в изучении предмета судебной экспертологии с точки зрения диалектических закономерностей взаимосвязи и взаимообусловленности процессов, которые возникают при проведении экспертного исследования. Принцип объективности состоит в установлении закономерностей судебной экспертологии исключительно на основании исследования объектов с использованием специальных знаний, независимо от социальных, политических и других процессов, которые происходят в обществе. Системность судебной экспертологии, как и любой другой науки, состоит в рассмотрении отдельных ее составляющих как единого целого, систему знаний. На основе анализа законодательства и на-

¹ Маляренко В. Т. Поняття, загальна характеристика та класифікація основних засад кримінального судочинства. Вісн. Верхов. Суду України. 1999. № 1. С. 43.

² Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в частині регламентації принципів кримінального процесу. Наук. вісн. Дніпропетров. держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. пр. 2010. № 2(48). С. 22.

учных мнений авторами определено, что принципами судебно-экспертной деятельности также являются законность и независимость. Принцип законности заключается в том, что должностные лица, которые являются субъектами экспертной деятельности, обязаны выполнять требования законодательства в точном соответствии с их содержанием. Принцип независимости эксперта следует понимать как отсутствие вмешательства в его деятельность любых других лиц. Анализируя принципы судебной экспертизы, авторы приходят к выводу о ненужности фиксации принципов экспертной деятельности в ст. 3 Закона Украины «О судебной экспертизе». Принцип законности заложен в Конституции Украины, процедурные нормы деятельности эксперта разъяснены во многих кодексах и законах Украины.

Ключевые слова: судебная экспертология, судебно-экспертная деятельность, принципы, объективность, детерминизм, законность, независимость.

PRINCIPLES OF FORENSIC SCIENCE

Pyrih I. V., Shynkarenko I. R.

Analysis of the scientific opinions allowed formulating principles of forensic expertology as an independent science that is the basis of forensic expert activity. Principles of forensic expert activity are highlighted, their correlation with scientific principles is determined. Contents of each principle are disclosed and own understanding of advisability of their application is presented. The basic principles of forensic expertology are determinism, objectivity and systemacy. The principle of determinism embracing the principle of historicism consists in examining the subject of forensic expertology from the point of view of dialectical interconnection regularities and interconditionality of processes arising while performing expert research. The principle of objectivity consists in establishing regularities of forensic expertology solely on the basis of the object research using special knowledge, regardless of social, political and other processes that occur in society. The systemacy of forensic expertology, like any other science, consists in considering its separate components as a single whole, a system of knowledge. On the basis of legislation analysis and scientific opinions, authors determined that the principles of forensic expert activity are also legality and independence. The principle of legality is that officials who are subjects of expert activity are obliged to meet legislation requirements in strict conformity with their content. The principle of expert independence should be understood as absence of interference in him activities of any other person. Analyzing principles of forensic science, authors come to the conclusion about pointlessness of fixing of principles of expert activity in the Art. 3 Law of Ukraine «On forensic science». Principle of legality is stopped up in Constitution of Ukraine, procedural norms expert activity is expounded in many Codes and Laws of Ukraine.

Keywords: forensic expertology, forensic expert activity, principles, objectivity, determinism, legality, independence.